

G. VANTHEMSCHE, *De werkloosheid in België tijdens de crisis van de jaren 1930*, VUB, 1987, promotor : E. Witte.

De massale omvang van de werkloosheid in België tijdens de crisis van de jaren 1930 zette de verschillende maatschappelijke geledingen onder zware druk. Voor de arbeidersorganisaties, het patronaat en de openbare instanties betekende dit verschijnsel een grote uitdaging en zodoende beheerste het gedurende heel het kisisdecennium het sociaal-ekonomisch, politiek en institutionele leven. Vreemd genoeg werd dit kruciale onderwerp echter nooit op wetenschappelijke wijze benaderd. Die lakune trachtten we in onze doktoraatsverhandeling enigszins op te vullen. Om de betekenis van dit fenomeen voor de maatschappelijke protagonisten goed te begrijpen, trachtten we in de eerste plaats het konfliktuele gehalte van de werkloosheidsverzekering in de kapitalistische samenleving te benaderen, vóór het uitbreken van de crisis. De konkrete strukturatie van dit raderwerk heeft een grote weerslag op het sociaal gedrag van de bevolking en op de werking van de arbeidsmarkt, een essentieel element in de werking van het kapitalistisch stelsel. Het syndikaal monopolie dat sinds het begin van de eeuw was tot stand gekomen op dat gebied, zou precies belangrijke effekten sorteren die de inzet werden van een groot-scheepse konfrontatie tussen patronaat en vakbonden.

Vooraleer hierop in te gaan, gingen we echter eerst nader in op de omvang van het basisfenomeen zelf, de werkloosheid in zijn kwantitatieve omvang en zijn sektoriële, geografische en sociologische spreiding. Na een onderzoek van de waarde van de bestaande (slechts partiële) statistische gegevens, trachtten we dus de krachtlijnen betreffende die verschillende aspecten weer te geven. Eens we klaarder zagen in de concrete fysionomie, konden we ook een beter begrip ontwikkelen van de weerslag van dit fenomeen op de maatschappelijke actoren : de vakbonden, die door hun spilfunctie in de werkloosheidsverzekering, zowel gekonfronteerd werden met een aanzienlijke kwantitatieve groei, als met tal van administratieve en financiële zorgen die een belemmering vormden voor hun normale aktie; het patronaat, dat in de sleutelrol van de vakbonden op dat gebied, een echte bedreiging zag voor de goede werking van de kapitalistische ekonomie; de overheden (zowel de gemeenten, de provincies en de COO's als de centrale overheid) die eveneens overspoeld waren door de administratieve en vooral financiële last van de werkloosheid.

Dit kompleks geheel aan factoren leidde ertoe dat de werkloosheid de inzet werd van een verhitte politieke strijd. Daardoor werden we enerzijds gebracht tot de analyse van de betekenis van een sociaal crisisbeleid in het kader van een parlementaire democratie (waarbij we de respektieve invloed van de verschillende drukkingsgroepen en politieke actoren trachtten af te bakenen) en anderzijds tot de studie van een belangrijke etappe in het ontstaan van de huidige sociale zekerheid (de debatten rond een grondige structurele hervorming van de werkloosheidsverzekering, nl. de instelling van de verplichte en algemene verzekering). Die debatten dienen immers als revelator voor de reële machtsinzet die aan de basis lag van de sociale zekerheid : opmerkelijk is o.m. het pleidooi van de patronale, konservatieve en liberale krachten voor een *uitbreiding* van de rol van de Staat op sociaal gebied, omdat daardoor de invloed van de vakbeweging in het sociale leven van de bevolking zou gekraakt worden.

In een laatste onderdeel van onze studie, peilden we tenslotte naar de mogelijkheden en beperkingen van een aktieve politiek van werkloosheidsbestrijding door de overheid (waarbij achtereenvolgens aan bod kwamen : de pogingen tot verruiming van de *vraag naar* arbeidskrachten, nl. door een openbare werken-politiek, door overheidssubsidiëring van privé-arbeidsplaatsencreatie, door werktijdverkorting en beurtwerkloosheid en de pogingen tot vernauwing van het *aanbod van* arbeidskrachten, nl. door uitwijzing van "rurale" arbeiders, vrouwen en vreemde arbeiders uit het industrieel circuit). De pogingen tot opeising en verplichte tewerkstelling van de werklozen werden eveneens onderzocht, maar uiteindelijk bleek slechts één

methode effectief van groot belang voor de toekomstige ontwikkeling van de arbeidsmarkt, nl. de toenemende rol van de Staat in de "versoepeling" van de interne transfermechanismen van die markt (uitbouw van bij- en omscholing en van de centrale officiële plaatsingsdiensten).

In ons algemeen besluit raakten we heel snel het probleem aan van de specificiteit van de Belgische situatie in de bredere Europese kontekst, zonder dit evenwel uit te werken : dit kan het uitgangspunt vormen van een uitgebreid nieuw onderzoek. (G. VANTHEMSCHE)

3. COLLOQUIA — COLLOQUES

OVER MONDELINGE GESCHIEDENIS GESPROKEN — Studiedag Mondelinge Geschiedenis en documentaire informatie - 11 december 1986 - Gent

De oral history-beweging krijgt in Vlaanderen stilaan vaste grond onder de voet. In een groeiend aantal centra wordt historisch onderzoek verricht dat gebaseerd is op interviews of op ander audio (visueel) materiaal.

Archivarissen en bibliothecarissen, van oudsher logistieke helpers van de onderzoekers, hebben systemen ontwikkeld die bijna volledig gericht zijn op geschreven en gedrukte dokumentatie. Vandaag dienen zij zich aan te passen. Nieuwe verwervingscriteria worden vastgelegd, nieuwe methoden worden ontwikkeld om geluids- of videobanden te produceren, te verzamelen, te ontsluiten en beschikbaar te stellen. Geluidsgeregistreerde interviews vertegenwoordigen niet enkel een nieuw medium, als historisch bronnenmateriaal bezitten ze ook een status die tal van vragen doet rijzen : Wie is de auteur van het interview ? Is het interview niet altijd een coproductie tussen informant, interviewer en bewerker ? Wat met de privacy van de geïnterviewde ?

Om mogelijkheden en moeilijkheden in dit verband te onderzoeken werd te Gent op 11 december 1986 de studiedag Mondelinge geschiedenis en documentaire informatie georganiseerd. De NFWO-contactgroep Dokumentatie- en Bibliotheekwetenschap organiseerde de dag samen met de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen (V.V.B.A.D.).

Prof. H. Balthazar, die als gouverneur van Oost-Vlaanderen de

eerste plaats gold dit voor de verschillen tussen adel en burgerij, maar binnen de groep edelen waren er ook nog grote verschillen tussen de oude adel, de ambtsadel van de Habsburgers en de nieuw gecreëerde edelen van Bonaparte. Wie niet tot de hele hoge burgerij behoorde kon alleen in fazen van radicalisering een gooi doen naar de politieke macht.

Geen enkel van de bovengenoemde factoren was op zichzelf voldoende als verklaring voor het gedrag van de elite. Het belang van elke factor was afhankelijk van de persoon en van de concrete situatie. Met andere woorden de elite reageerde ook toen reeds volgens een cluster van factoren. Een andere vaststelling was dat de elite zich uitbreidde naar onderen toe in de richting van dat segment van de burgerij dat vóór 1789 geen politieke invloed bezat. Vooral gematigd progressieve burgers konden op die manier op een lager politiek niveau aanhaken.

Typerend tenslotte was dat precies in een periode waarin de staat niet sterk genoeg stond om haar regels te laten respecteren irrationele motieven medebepalend waren voor de relatie van het individu ten opzichte van de overheid.

(L. FRANCOIS)

G. VANTHEMSCHE, *De werkloosheid in België tijdens de crisis van de jaren 1930*, VUB, 1987, promotor : E. Witte.

De massale omvang van de werkloosheid in België tijdens de crisis van de jaren 1930 zette de verschillende maatschappelijke geledingen onder zware druk. Voor de arbeidersorganisaties, het patronaat en de openbare instanties betekende dit verschijnsel een grote uitdaging en zodoende beheerste het gedurende heel het crisisdecennium het sociaal-ekonomisch, politiek en institutionele leven. Vreemd genoeg werd dit cruciale onderwerp echter nooit op wetenschappelijke wijze benaderd. Die lakune trachtten we in onze doktoraatsverhandeling enigszins op te vullen. Om de betekenis van dit fenomeen voor de maatschappelijke protagonisten goed te begrijpen, trachtten we in de eerste plaats het konfliktuele gehalte van de werkloosheidsverzekering in de kapitalistische samenleving te benaderen, vóór het uitbreken van de crisis. De concrete strukturatie van dit raderwerk heeft een grote weerslag op het sociaal gedrag van de bevolking en op de werking van de arbeidsmarkt, een essentieel element in de werking van het kapitalistisch stelsel. Het syndikaal monopolie dat sinds het begin van de eeuw was tot stand gekomen op dat gebied, zou precies belangrijke effecten sorteren die de inzet werden van een groot-scheepse konfrontatie tussen patronaat en vakbonden.

Vooraleer hierop in te gaan, gingen we echter eerst nader in op de omvang van het basisfenomeen zelf, de werkloosheid in zijn kwantitatieve omvang en zijn sektoriële, geografische en sociologische spreiding. Na een onderzoek van de waarde van de bestaande (slechts partiële) statistische gegevens, trachtten we dus de krachtlijnen betreffende die verschillende aspecten weer te geven. Eens we klaarder zagen in de concrete fysionomie, konden we ook een beter begrip ontwikkelen van de weerslag van dit fenomeen op de maatschappelijke actoren : de vakbonden, die door hun spilfunctie in de werkloosheidsverzekering, zowel gekonfronteerd werden met een aanzienlijke kwantitatieve groei, als met tal van administratieve en financiële zorgen die een belemmering vormden voor hun normale aktie; het patronaat, dat in de sleutelrol van de vakbonden op dat gebied, een echte bedreiging zag voor de goede werking van de kapitalistische ekonomie; de overheden (zowel de gemeenten, de provincies en de COO's als de centrale overheid) die eveneens overspoeld waren door de administratieve en vooral financiële last van de werkloosheid.

Dit kompleks geheel aan factoren leidde ertoe dat de werkloosheid de inzet werd van een verhitte politieke strijd. Daardoor werden we enerzijds gebracht tot de analyse van de betekenis van een sociaal krisisebeleid in het kader van een parlementaire democratie (waarbij we de respektieve invloed van de verschillende drukkingsgroepen en politieke actoren trachtten af te bakenen) en anderzijds tot de studie van een belangrijke etappe in het ontstaan van de huidige sociale zekerheid (de debatten rond een grondige structurele hervorming van de werkloosheidsverzekering, nl. de instelling van de verplichte en algemene verzekering). Die debatten dienen immers als revelator voor de reële machtsinzet die aan de basis lag van de sociale zekerheid : opmerkelijk is o.m. het pleidooi van de patronale, konservatieve en liberale krachten voor een *uitbreiding* van de rol van de Staat op sociaal gebied, omdat daardoor de invloed van de vakbeweging in het sociale leven van de bevolking zou gekraakt worden.

In een laatste onderdeel van onze studie, peilden we tenslotte naar de mogelijkheden en beperkingen van een aktieve politiek van werkloosheidsbestrijding door de overheid (waarbij achtereenvolgens aan bod kwamen : de pogingen tot verruiming van de *vraag naar* arbeidskrachten, nl. door een openbare werken-politiek, door overheidssubsidiëring van privé-arbeidsplaatsencreatie, door werktijdverkorting en beurtwerkloosheid en de pogingen tot vernauwing van het *aanbod van* arbeidskrachten, nl. door uitwijzing van "rurale" arbeiders, vrouwen en vreemde arbeiders uit het industrieel circuit). De pogingen tot opeising en verplichte tewerkstelling van de werklozen werden eveneens onderzocht, maar uiteindelijk bleek slechts één

methode effectief van groot belang voor de toekomstige ontwikkeling van de arbeidsmarkt, nl. de toenemende rol van de Staat in de "versoepeling" van de interne transfermechanismen van die markt (uitbouw van bij- en omscholing en van de centrale officiële plaatsingsdiensten).

In ons algemeen besluit raakten we heel snel het probleem aan van de specificiteit van de Belgische situatie in de bredere Europese kontekst, zonder dit evenwel uit te werken : dit kan het uitgangspunt vormen van een uitgebreid nieuw onderzoek. (G. VANTHEMSCHE)

3. COLLOQUIA — COLLOQUES

OVER MONDELINGE GESCHIEDENIS GESPROKEN — Studiedag Mondelinge Geschiedenis en documentaire informatie - 11 december 1986 - Gent

De oral history-beweging krijgt in Vlaanderen stilaan vaste grond onder de voet. In een groeiend aantal centra wordt historisch onderzoek verricht dat gebaseerd is op interviews of op ander audio (visueel) materiaal.

Archivarissen en bibliothecarissen, van oudsher logistieke helpers van de onderzoekers, hebben systemen ontwikkeld die bijna volledig gericht zijn op geschreven en gedrukte dokumentatie. Vandaag dienen zij zich aan te passen. Nieuwe verwervingscriteria worden vastgelegd, nieuwe methoden worden ontwikkeld om geluids- of videobanden te produceren, te verzamelen, te ontsluiten en beschikbaar te stellen. Geluidsgeregistreerde interviews vertegenwoordigen niet enkel een nieuw medium, als historisch bronnenmateriaal bezitten ze ook een status die tal van vragen doet rijzen : Wie is de auteur van het interview ? Is het interview niet altijd een coproductie tussen informant, interviewer en bewerker ? Wat met de privacy van de geïnterviewde ?

Om mogelijkheden en moeilijkheden in dit verband te onderzoeken werd te Gent op 11 december 1986 de studiedag Mondelinge geschiedenis en documentaire informatie georganiseerd. De NFWO-contactgroep Dokumentatie- en Bibliotheekwetenschap organiseerde de dag samen met de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen (V.V.B.A.D.).

Prof. H. Balthazar, die als gouverneur van Oost-Vlaanderen de